

PEDAGOGIK AKMEOLOGIYA

xalqaro ilmiy-metodik jurnal

6(8)

2023

ISSN 2181-3787
E-ISSN 2181-3795

“PEDAGOGIK AKMEOLOGIYA”
xalqaro ilmiy-metodik jurnal

«ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКМЕОЛОГИЯ»
международный научно-методический журнал

“PEDAGOGICAL ACMEOLOGY”
international scientific-methodical journal

№6(8) 2023

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAK Rayosatining 2023-yil 5-maydagi 337-qarori bilan **07.00.00 - tarix, 13.00.00 - pedagogika, 19.00.00 - psixologiya** fanlari bo‘yicha dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo‘lgan zaruruiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnal haqida
Jurnalga O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti administratsiyasi huzuridagi axborot va ommabiy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan ommaviy axborot vositasi davlat ro‘yxatidan o‘tkazilganligi to‘g‘risida 1672 raqamli guvohnoma berilgan.

“Pedagogik akmeologiya” xalqaro ilmiy-metodik jurnali

“Pedagogik akmeologiya” xalqaro ilmiy-metodik jurnaliga taqdim etilgan ilmiy maqolalarga qo‘yiladigan asosiy talablar falsafa doktori (PhD), fan doktori (DSc) dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini xalqaro standartlar va O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzurida Oliy attestatsiya komissiyasi to‘g‘risidagi Nizom” talablari, shu jumladan elektron ilmiy-texnik jurnallarga qo‘yiladigan talablar tizimi hisoblanadi.

«Педагогическая акмеология» международный научно-методический журнал

Основные требования к научным статьям, представляемым в международном научно-методическом журнале «Педагогическая акмеология» являются научные труды, рекомендованные для публикации основных научных результатов докторских (PhD), (DSc) диссертаций в соответствии с международными стандартами и «Положением о Высшей аттестационной комиссии» при Кабинете Министров Республики Узбекистан, в частности требования к электронным научно-техническим журналам.

About the magazine

“Pedagogical akmeology” international scientific-methodical journal

The main requirements for scientific articles submitted to the international scientific-methodical journal "Pedagogical akmeology" are scientific publications recommended for the publication of the main scientific results of doctoral (PhD), (DSc) dissertations in accordance with international standards and the “Regulation on the Higher Attestation Commission” Under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan, including from templates in the system of requirements for electronic scientific and technical journals.

Muassislar: "Sadridin Salim Buxoriy" MCHJ "Durdona" nashriyoti,
Buxoro davlat pedagogika instituti

Tahririyat manzili: O'zbekiston Respublikasi, Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko'chasi, 11-uy

Web-sayt: www.paresearchjournal.uz

Bosh muharrir:

Hamroyev Alijon Ro'ziqulovich, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Husenova Aziza Sharipovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Mas'ul kotib:

Bafayev Muhiddin Muhammadovich, psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIR HAY'ATI:

Muqimov Komil Muqimovich, O'zR FA akademigi, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Xamidov Obidjon Xafizovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Adizov Baxtiyor Rahmonovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Ibragimov Xolboy Ibragimovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Abdullayeva Barno Sayfiddinovna, pedagogika fanlari doktori, professor

Yanakiyeva Yelka Kirilova, pedagogika fanlari doktori, professor (N. Rilski nomidagi Janubiy-G'arbiy Universitet, Bolgariya)

Madzigon Vasiliy Nikolayevich, akademik, pedagogika fanlari doktori, professor (Ukraina pedagogika fanlari milliy akademiyasi, Kiyev)

Maksimenko Sergey Dmitriyevich, psixologiya fanlari doktori, professor (Ukraina pedagogika fanlari milliy akademiyasi, Kiyev)

Chudakova Vera Petrovna, psixologiya fanlari nomzodi (Ukraina pedagogika fanlari milliy akademiyasi, Ukraina)

Kozubsov Igor Nikolayevich, pedagogika fanlari doktori, dotsent (Kiyev, Ukraina)

Mustafa Said Arslon, filologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)

Tadjixodjayev Zokirxo'ja Abdusattorovich, texnika fanlari doktori, professor

To'xsanov Qahramon Rahimboyevich, filologiya fanlari doktori, dotsent

Muhitdinova Xadicha Sobirovna, pedagogika fanlari doktori, professor

Niyozmetova Roza Hasanovna, pedagogika fanlari doktori, professor

Sobirova Maxbuba Yusupdjanovna, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

O'rayeva Darmonoy Saidaxmedovna, filologiya fanlari doktori, professor

Raximov Sharof Amonovich, fizika-matematika fanlari nomzodi, dotsent

Rasulov To'lqin Husenovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Hayitov Shodmon Axmadovich, tarix fanlari doktori, professor

To'rayev Halim Hojiyevich, tarix fanlari doktori, professor

Mahmudov Nosir Mahmudovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Muhammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ibragimova Gulsanam Nematovna, pedagogika fanlari doktori, dotsent

Kadirov Xayot Sharipovich, pedagogika fanlari doktori, dotsent

Jalilova Saboxat Xalilovna, psixologiya fanlari nomzodi, dotsent

Atabayeva Nargis Batirovna, psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muxtorov Erkin Mustafoyevich, psixologiya fanlari nomzodi, dotsent

Jumaniyozova Muhabbat Husenovna, filologiya fanlari nomzodi, dotsent

Farmonova Shabon Muhamadovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qo'ldoshev Rustambek Avezmurodovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Abdullayev Mehridin Junaydullayevich, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Klichov Oybek Abdurasulovich, tarix fanlari doktori (DSc)

Qodirov Rashid Hamidovich, pedagogika fanlari nomzodi, professor

Toshtemirov Otabek Abidovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

MUNDARIJA

07.00.00 - TARIX 6

Abdinabiyev Hikmatilla Ehsanovich. O'zbekistonning eng yangi tarix masalalari bo'yicha markazining tashkil etilishi va faoliyati 6

13.00.00 - PEDAGOGIKA FANLARI 10

Dilova Nargiza Gaybullayevna. Bo'lajak o'qituvchilarni shaxslararo munosabatlarga tayyorlashda ta'lim uzviyligini ta'minlovchi tamoyillar..... 10

Alijon Ro'ziqulovich Hamroyev. Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida o'quvchini faollashtirish metodikasi 15

G'ayrat Muhammedovch Salimov. Maktabgacha ta'lim muassasalarida harakat faolligining turli shakllaridan foydalanish 19

Jumaniyozova Muhabbat Xusinovna, Tilavova Munavvar Durdiyevna. Ona tili ta'limi mashg'ulotlarida muammoli ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning metodik jihatlari..... 25

Husenova Aziza Sharipovna. Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida blum taksonomiyasining amaliy ahamiyati 29

Tog'ayeva Umida Shavqi qizi. Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida neyrolingvistik yondashuvning dolzarb muammolari 33

Baymuradov Radjab Sayfitdinovich. Yosh mutaxassisni shakllantirishda o'qituvchi-murabbiyning o'rni..... 37

Yuldasheva Mashxura Muzafarovna. Qadriyatli yondashuvlar asosida talabalarining fuqarolik pozitsiyasi va bag'rikenglik tafakkuri texnologiyalarini shakllantirish..... 42

Sirojov Qilich Ochilovich. Nodavlat ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirishning metodik asoslari..... 47

Raximova E'tibor Rustamovna. Muloqot borasidagi dastlabki fikrlarning yuzaga kelishi..... 52

Baxtiyorova Mahliyo, Ganjayeveva Maftuna. 3-sinf ona tili darslarida ta'limiy o'yinlardan foydalanish orqali o'quvchilarning fonetik-grammatik tushunchalarini shakllantirish 58

Xolmuradova Jamila Irmetovna. Yordamchi so'zlar turkumini o'qitishda didaktik o'yinli darslarning ahamiyati 62

Bazarov Sobirjon Bektashevich. O'zbek romanlarida motivlar rang-barangligi..... 67

Кучимов Маъруф Кучимович. Повышение качества обучения студентов вуза методом внедрения экспертной оценки компетенций 71

Boynazarova Sayyora Ruzikulovna. O'qituvchilarda biologiya faniga doir kasbiy kompetensiyani shakllantirish va tarmoqlash 76

Badalov Dilmurod Abdixalilovich. Boshlang'ich ta'lim sohasida boshqaruv tizimiga logistik yondashish 80

Abduqodirov Jasur Baxtiyor o'g'li. Fizika fanining optika bo'limiga doir nostandart masalalar yechish metodikasini takomillashtirishning nazariy jihatlari 86

To'raboyeva Muqaddas Yoqubjanovna. Ona tili ta'limida o'quvchilarining tafakkur tezligini shakllantirish yo'llari..... 91

Ma'rufjonova Rohila Lutfulla qizi. Maktabgacha yoshdagi (5-7) yoshli bolalarda tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirish..... 96

K.R.Badalov. Darsni ratsional tashkil etish yo'llari 104

Ережепов Ислам Юсупович. Значение физического воспитания для дошкольников 108

Allamberganova Baxargul Xudaybergenovna, Duysenbayeva Nilufar Rashidovna. Ingliz tilini o'rganish motivatsiyasini rivojlantirishning pedagogik xususiyatlari 112

Hikmatov Akmal Sadulloyevich. Tibbiyot xodimlarida ijtimoiy -kommunikativ kompetensiyaning o'rni va ahamiyati 115

36 **Xulosa.** Neyrolingvistikadagi ko'p ishlar psixolingvistlar va nazariy tilshunoslar tomonidan ilgari surilgan nazariyalarni sinab ko'rish va baholashni o'z ichiga oladi. Umuman olganda, nazariy tilshunoslar tilning tuzilishi va til ma'lumotlari qanday tashkil etilishini tushuntirish uchun modellarni taklif qiladilar, psixolingvistlar til ma'lumotlarining ongda qanday qayta ishlanishini tushuntirish uchun modellar va algoritmlarni taklif qiladilar va neurolingvistlar biologik tuzilmalar qanday ekanligini aniqlash uchun miya faoliyatini tahlil qiladilar.

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tilini o'qitishda neyrolingvistik yondashuvdan foydalanish o'quvchilar mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi, tanqidiy fikrlash malakasini hosil qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar

1. Caplan, David, Gloria Waters, Gayle De, Jennifer Michaud, & Amanda Reddy 2007. Learning Syntactic Processing in Aphasia: Behavioral (Psycholinguistic) Aspects. Brain and Language 101, 103-150.
2. Kaplan, David, Gloria Waters, David Kennedy, Nathaniel Alpert, Nikos Makris, Gail De, Jennifer Michael, and Amanda Reddy. 2007. Learning syntactic processing in aphasia II: Neurological aspects. Brain and Language 101, 151-177.
3. Dehaene, Stanislaus. 2009. Reading in the brain. Viking Press.
4. Gardner, Howard. 1975. The Disrupted Consciousness: Man After Brain Injury. Vintage books.
5. Lise I. 2011. Chapter 2, How Brains Work and Chapter
- 6, Analyzing Aphasic Speech and Communication, in Psycholinguistics: An Introduction and Applications. Plural publishers.
7. Tog'ayeva, U. (2021). Ona tili o'qitish metodikasi. Modulini o'qitishda axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish//центр научных публикаций (buxdu. uz), 1(1).
8. Tog'ayeva, U. (2020). Improving the module" mother tongue teaching method" in project educational instructions. Центр научных публикаций (buxdu. uz), 2(2).

Baymuradov Radjab Sayfitdinovich
Buxoro davlat universiteti
sport faoliyati kafedrası dotsenti

YOSH MUTAXASSISNI SHAKLLANTIRISHDA O'QITUVCHI-MURABBIYNING O'RNI

Annotatsiya: *Yosh jismoniy tarbiya o'qituvchilari nazariy jihatdan yaxshi tayyorgarlik ko'rganligi sababli, odatda nazariyani amaliyotga tatbiq etishda jiddiy qiyinchiliklarni boshdan kechiradi, erkin holatda malaka va ko'nikmalarni amalga oshirishda qiyinchilik sezadi.*

Kalit so'zlar: *Yosh o'qituvchilar, maktab an'analari, o'quv ishlarini tashkil etish xususiyatlari.*

РОЛЬ ПЕДАГОГА-НАСТАВНИКА В ФОРМИРОВАНИИ МОЛОДОГО СПЕЦИАЛИСТА

Аннотация: *Молодые учителя физической культуры, будучи в основном неплохо подготовленными теоретически, обычно испытывают серьезные затруднения в реализации теории на практике, далеко не свободно владеют методическими приемами, профессиональными умениями и навыками.*

Ключевые слова: *молодые педагоги, традиции школы, особенности организации воспитательной работы.*

THE ROLE OF A TEACHER-MENTOR IN THE FORMATION OF A YOUNG SPECIALIST

Abstract: *Young physical education teachers, being mostly well prepared theoretically, usually experience serious difficulties in implementing theory in practice, and are far from fluent in methodological techniques and professional skills.*

Keywords: *young teachers, school traditions, peculiarities of the organization of educational work.*

Yangi o'quv yili arafasida umumiy o'rta ta'lim maktablari pedagogik jamoasiga yosh o'qituvchilar ham qo'shiladi. O'z faoliyatini boshlanyotgan o'qituvchilar orasida oliy va o'rta maxsus o'quv yurtlarida o'qishni endigina tamomlagan jismoniy tarbiya o'qituvchilari ko'p. Yosh mutaxassisning maktabga kelishi quvonchli voqea. Hozirgi sharoitda bu ikki karra e'tiborga loyiqdir, chunki u o'sib kelayotgan yosh avlodni tarbiyalashdek mas'uliyatli ishga o'z hissasini qo'shadi.

O'qituvchi bo'lish ijtimoiy, psixologik va kasbiy jihatdan ancha murakkab jarayondir. Ushbu davrda ichki va tashqi ijobiy yoki salbiy omillarning butun majmuasining shaxsga ta'siri natijalari eng aniq aks ettirilgan. Ta'lim muassasasi yosh mutaxassislarning kasbiy moslashuvini ta'minlaydigan markaziy bo'g'indir. Ta'lim muassasasining vazifasi yangi ishga kelgan o'qituvchiga o'zini to'g'ri kasbiy tanlovni amalga oshirgan, yuqori ish natijalarini ko'rsatishga va eng yaxshi kasbiy fazilatlarni namoyon etishga qodir, qobiliyatli, iste'dodli shaxs sifatida tan olishga yordam berishdir.

Shunday qilib, kasbiy moslashish va malaka oshirish jarayonini malakali boshqarish nafaqat yosh mutaxassislarning kasbiy o'sishiga yordam beradi, balki ta'lim muassasasining rivojlanishiga ham hissa qo'shadi.

Yosh mutaxassis bilan ta'lim muassasasida bo'lgan birinchi kundan boshlab to'g'ri tuzilgan ish professional muhitga muvaffaqiyatli kirish omillaridan biridir.

O'rnatilgan an'anaga ko'ra, yosh o'qituvchilar maktabga kelgan dastlabki kunlarda ular bilan pedagogik jamoa rahbarlari uchrashib, tajribali o'qituvchilar suhbatlar o'tkazadi. Yangi

38 kelganlar maktab an'analari, tarbiyaviy ishlarni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari bilan tanishtiriladi, jismoniy tarbiya o'qituvchilari esa, albatta, sport inshootlari, sport zali, maktab stadioni, o'yin maydonchalari - ularning asosiy joylari bilan tanishadilar.

Bu tabiiy hol albatta. Shuni unutmaslik kerakki, yosh jismoniy tarbiya o'qituvchilari nazariy jihatdan yaxshi tayyorlangan bo'lib, odatda nazariyani amaliyotga tatbiq etishda jiddiy qiyinchiliklarni boshdan kechiradilar, malaka va kasbiy mahoratdan yiroqdirlar. Shuning uchun, zudlik bilan, avgust yig'ilishlaridan boshlab, yosh o'qituvchilar uchun o'quv materialini rejalashtirish, o'quv dasturining bo'limlarini o'rganish, darslar orasida o'quv mavzularini taqsimlash masalalari bo'yicha seminarlar tashkil etish juda muhimdir. Tajribali o'qituvchilar ular bilan seksiya mashg'ulotlarini tashkil etish va ommaviy sport va jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish ishlarining rejalarini tuzish amaliyoti bilan bo'lishishlari kerak. Seminarlardan tashqari maslahatlashuvlar, individual suhbatlar va boshqa dars shakllaridan foydalanish mumkin. Yosh o'qituvchilar bilan bunday uchrashuvlar ularga noaniqlik va chalkashlik tuyg'ularini yengishga yordam beradi va yangi jamoaga moslashish vaqtini qisqartiradi. Yordam, yaxshi maslahatlar, tavsiyalar va takliflar katta hamkasblarning boshlang'ich o'qituvchilarga do'stona munosabati bilan uyg'unlashishi va hech qanday holatda ularning o'z qadr-qimmatini kamsitmasligi juda muhimdir.

O'qituvchi bilan tanishish uchun uning darsini tahlil qilish va sport zaliga yoki maktab o'yin maydonchasiga tashrif buyurish kerak, sinf bilan muloqotda yosh o'qituvchining o'ziga xosligi va uning ijodiy qobiliyatlari eng aniq namoyon bo'ladi. Bu holatda nazorat yordami yosh mutaxassisning barcha qiyinchiliklarini va uning tayyorgarlik darajasini hisobga olgan holda o'ylangan, pedagogik jihatdan asosli bo'lishi kerak. Yosh o'qituvchilar bilan muloqot qilish tajribasi shuni ko'rsatadiki, ular odatda o'qitishga tayyorgarlik darajasi haqida juda yaxshi tasavvurga ega emaslar. Ularning metodistlar, ustoz-murabbiylar ishtirokidagi ilk darslari shundan dalolat beradi. Shunday qilib, ba'zida jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining ta'lim va tarbiyaviy yo'nalishining murakkabligini e'tiborsiz qoldirib, yoshlar ba'zan faqat o'z mavzusini bilish, o'rganilayotgan harakatini aniq tushuntirish bilan kifoya qiladi va muvaffaqiyat kafolatlanadi deb o'ylashadi. Ayrim mutaxassislarning bu nuqtai nazarini o'zgartirish kerak, va buni juda xushmuomalalik bilan qilish kerak.

Pedagogik ishning dastlabki besh yili nafaqat tajriba orttirish, balki pedagogik uslubni rivojlantirish vaqti hamdir. Shu bois yosh mutaxassislarga ishning bugungi muhim davrida tajribali pedagoglar va malaka oshirishi institutlari uslubiy birlashmalarining manzilli uslubiy yordami juda muhim. Yosh mutaxassisning faoliyatida hamma narsa shubhasiz bo'lmasa, uning ish tizimi hali to'liq shakllanmagan bo'lsa ham, lekin u allaqachon ijobiy natijalarga erishgan bo'lsa, buni albatta olqishlash kerak. Hech qanday holatda kichik nazorat bilan bostirmaslik yoki izlanish va tashabbusning kurtaklarini kesib tashlamaslik kerak.

Yana bir ekstremal narsa bor: yangi faoliyatini boshlagan o'qituvchidan uning g'oyalari tushunmasdan ilg'or tajribani joriy qilishni talab qilish, haqiqiy ijod bilan hech qanday aloqasi bo'lmagan va qoida tariqasida uslubiy shaxsizlikka olib keladigan tajribadan nusxa olishni taklif qilish mantiqqa ziddir. Bu amaliyot yosh o'qituvchilarning ijodiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatib, pedagogik shaxsiyatning shakllanishini uzoq yillarga kechiktirib yuboradi.

Maktabda bunday holatlarning oldini olishda viloyat, tuman va shahar jismoniy tarbiya o'qituvchilari birlashmalarining metodistlari amaliy yordamlashishlari zarur. Agar ish yaxshi saviyada bajarilsa, yosh jismoniy tarbiya o'qituvchilarining muvaffaqiyati kafolatlanadi. Buning uchun yosh o'qituvchilarni kasbiy moslashtirish tizimini ishlab chiqish kerak. Avgust oyida yangi o'qituvchilarni bevosita maktab jismoniy tarbiya masalalari, tashvishlari va muammolariga jalb etish maqsadida yaxshi jihozlangan umumiy o'rta ta'lim maktablari negizida qisqa muddatli kurslar o'tkazilishi kerak. Bunda jismoniy tarbiya o'quv dasturining talablari, "Jismoniy tarbiya" fani bo'yicha hujjatlar va ko'rsatmalar, sinf va maktabdan tashqari sport seksiyalari ishlari, jismoniy tarbiya va ommaviy sport bo'yicha tadbirlarni tashkil etish va o'tkazish bo'yicha ma'lumotlarni tushuntirib berish maqsadga muvofiqdir.

Mazkur "tanishish" tadbiri viloyat, tuman va shahar xalq ta'limi bo'limlarining yosh o'qituvchilar bilan keyingi barcha ishlariga zamin yaratadi. Shunday qilib, sentabr oyida yangi kelganlar uchun maktablardagi ish joylariga bevosita tashrif buyurishni tashkil qilish kerak. Yosh

o'qituvchilarning birinchi darslarida qatnashish uchun o'quvchilariga tashkiliy va uslubiy jihatdan yuzaga keladigan qiyinchiliklarni hal qilishda yordam beradigan tajribali metodistlar va murabbiy o'qituvchilarni jalb qilish kerak. Ular har xil turdagi nomuvofiqliklarni bartaraf etish yo'llarini bemalol taklif qiladilar, pedagogik mehnat faxriylarining darslarida qatnashishni taklif qiladilar va kerakli uslubiy adabiyotlarni qaerdan topishlari mumkinligini aytadilar. Eng muhimi, bir qator hollarda ular yosh o'qituvchilarni haddan tashqari yuqori o'quv yukidan himoya qiladi va ma'muriyat e'tiborini muvaffaqiyatsiz dars jadvaliga qaratadi.

Bu ish bilan bir qatorda, yosh mutaxassislar uchun kurs ishlari sentabr oyida boshlanishi kerak. O'quv siklini 3 yilga hisoblash mumkin: bir o'quv yilida yosh mutaxassislar uchun taxminan 5-6 dars mavjud bo'lib, ularning mavzulari asosan maktab jismoniy tarbiyasining barcha asosiy muammolarini qamrab oladi. Bu ochiq darslarga, guruh va individual maslahatlar berishni o'z ichiga olishi kerak. O'quv dasturidan faxriy sportchilar, olimlar, oliy o'quv yurtlari o'qituvchilari, metodistlar, eng yaxshi jismoniy tarbiya fani o'qituvchilari (tuman, shahar, viloyat) bilan uchrashuvlar ham o'rin olgan bo'lishi lozim. Qoidaga ko'ra, kurs ishtirokchilari uchun o'quv yili "O'zingizni qanday his qilyapsiz, yosh o'qituvchi!" mavzusidagi yakuniy konferensiyasi bilan yakunlanadi.

"Jismoniy tarbiya darslarini tashkiliy-metodik ta'minlash" mavzusida yosh mutaxassislar uchun tashkil etilgan maxsus kurslar tomonidan ko'rib chiqiladigan taxminiy o'quv mavzularini sanab o'tamiz:

1. "Jismoniy fazilatlarni rivojlantirish" – sentabr oyi;

2. "Basketbol mashg'ulotlarida o'quvchilarning o'quv faoliyatini tashkil etish xususiyatlari"

– oktabr oyi;

3. "Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun o'quv faoliyatini tashkil etish xususiyatlari" – noyabr oyi;

4. "Gimnastika darslarini uslubiy ta'minlash" – dekabr oyi;

5. "Milliy kurash – kurash darslarini tashkiliy-metodik ta'minlash" fevral oyi;

6. "Voleybol darslarini tashkil etish xususiyatlari" – mart oyi;

7. "Jismoniy tarbiya fanidan sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish xususiyatlari" – aprel oyi;

8. Yakuniy konferensiya "O'zingizni qanday his qilyapsiz, yosh o'qituvchi!" – may oyi.

Odatda, o'quv yilining oxirida kurs ishtirokchilari so'rovnomada ko'rsatilgan bir qator savollarga javob berishlari kerak: kurslarda darslarni qanday baholaysiz, ular sizga kasbiy rivojlanishingizda yordam berdimi; maktabda ishlagan birinchi (ikkinchi, uchinchi) o'quv yili uchun o'zingizga qanday baho qo'ygan bo'ladingiz; faxriy sportchilar, innovatsion o'qituvchilar, olimlar bilan bo'lgan uchrashuvlaringizdan qaysi birini ko'proq eslaysiz; kelgusi yil uchun yosh o'qituvchilar kurslarining ish rejasi va boshqalar uchun qanday taklif va tilaklaringiz bor.

Yoshlarning pedagogik auditoriyaga bo'lgan ehtiyojini o'rganish imkonini beruvchi bunday so'rovnoma viloyat, tuman, shahar xalq ta'limi boshqarmalari xodimlariga ta'limning keyingi bosqichi dasturini belgilash istiqboliga egadir.

Jismoniy tarbiya o'qituvchisi bo'lish uchun juda ko'p muhim jihatlar mavjud. Sinf rahbarlari, chaqiriqqacha harbiy ta'lim o'qituvchilari, uzaytirilgan kun guruhlari o'qituvchilari bilan jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish rejimini amalga oshirishda ular bilan teng sharoitlarda ishtirok etishi, maktab o'quvchilari uchun sog'lom turmush tarzini targ'ib etishda har kuni aloqa o'rnatish shular jumlasidandir. Yosh o'qituvchiga sportga taaluqli ta'lim muasssalari, homiylik qiluvchi korxonalarining sport jamoalari murabbiy va o'qituvchilari, sport jamiyatlari xodimlari bilan mustahkam aloqa o'rnatishga ko'maklashish zarur. Jismoniy tarbiya o'qituvchisining zarur tashvishlari qatoriga sog'liqni saqlash mutaxassislarining tibbiy maslahatiga muhtoj bo'lgan sog'lig'i yomon o'quvchilar ham kiradi. Bularning barchasi bilan bog'liq holda, yosh o'qituvchining maktab o'qituvchilari, sport va tibbiyot xodimlari bilan ishbilarmonlik aloqalarini o'rnatishga bo'lgan tushunarli urinishlari muvaffaqiyatsiz yakunlanishiga yo'l qo'yib bo'lmaydi. Bu o'qituvchining tajriba orttirgan ishidan chalkashlik va norozilik hissini keltirib chiqarishi mumkin.

Jismoniy tarbiyaning moddiy bazasi haqida bir necha so'z. Yosh jismoniy tarbiya o'qituvchisi mehnat faoliyatining ilk kunlaridanoq uni jismoniy tarbiya bazasini mustahkamlashga, maktab sport shaharchasi, stadion, o'yin maydonchalari imkoniyatlarini

40 kengaytirishga malakali jismoniy tarbiya o'qituvchisi yo'naltirsa, to'g'ri bo'ladi. Bunda faol va tashabbuskor bo'lish bilan bir qatorda, jamoada o'z o'rnini topish va mustahkamlash imkoniyatini beradi.

Mutaxassisning qiyinchilik va shubhalarini yengishda yosh hamkasbiga o'rgatish uchun yuqori malakali o'qituvchi-ustozning o'rni bekiyosdir. Yosh jismoniy tarbiya o'qituvchilarga homiylik muammo emas. Buni faqat ma'muriy buyruq va farmoyishlar, murojaatlar bilan hal qilib bo'lmaydi. Pedagogik jamoalar rahbarlari, viloyat, tuman va shahar metod birlashmalari faollari bilan birgalikda tajribali o'qituvchilar orasidan chinakam sezgir va obro'li, do'st uchun tayyor bo'lganlarni izlashga chaqiriladi. Jamoa, ixtiyoriy ravishda yosh hamkasblarini tarbiyalashda qo'shimcha muammolarni o'z zimmasiga olishi lozim.

Haqiqiy murabbiylar foydali maslahatlar va faol yordamni qo'ldan boy bermaydilar. Jismoniy tarbiya darslari tarkibidagi monotonlik va qonuniyatlarni bartaraf etish, o'rganilayotgan harakat harakatida asosiy va muhim narsalarni ajratib ko'rsatish qobiliyatiga ega bo'lish, o'yin texnikasi, o'quvchilarda jismoniy sifatlar, harakat qobiliyatlari va ko'nikmalarini samarali rivojlantirishga qanday yordam berishni o'rgatadi. Maktab o'quvchilari oddiydan murakkabga bosqichma-bosqich o'tishlari, darslarda kerakli bilim va ko'nikmalarni egallashlari kerakligi haqidagi savol boshlang'ich mutaxassislar uchun yangilik emasdek tuyuladi, lekin amalda ular har doim ham uni to'g'ri hal qila olmaydi. Bu yerda murabbiy - do'st kerak. U o'z shogirdini qanchalik tez oyoqqa turg'azsa, jismoniy tarbiya darslarini qanchalik yaxshi va samarali o'tkaza boshlasa, maktab o'quvchilarini o'qitish va tarbiyalashning butun jarayoni shunchalik silliq kechadi. Keksa va yosh avlod o'qituvchilarining ittifoqi umumiy o'rta ta'lim maktabi hayotini qayta qurishga to'sqinlik qilayotgan narsadan jasorat bilan qo'shilish imkonini beradi.

Ba'zan o'qituvchilar yosh mutaxassislarning darslariga tashrif buyurganlaridan so'ng, ularning ismlari metodistlar og'zidan chiqmasligi va doimiy ravishda mahalliy sertifikatlar va hisobotlarda paydo bo'lishidan shikoyat qiladilar. Ushbu "ta'lim" usuli har qanday o'qituvchiga, ayniqsa yosh o'qituvchiga nisbatan qabul qilinishi mumkin emas. An'anaga ko'ra, birinchi darslarni boshlashdan oldin, yosh o'qituvchilarni maktabda o'tkazilgan jismoniy tarbiya tizimi bilan tanishtirish kerak. Bundan tashqari, tajribali mutaxassislar sport zali, gimnastika shaharchasi va o'yin maydonchalarining boy jihozlari bilan tanishtirib, yosh o'qituvchilar uchun o'ziga xos ekskursiya tashkil etishlari kerak.

Oliy ta'lim muassalarida jismoniy tarbiya fani bo'yicha mutaxassislarni tayyorlashda fakultetlarda mavjud bo'lgan kafedralar bilan hamkorlikda "Yosh o'qituvchi maktabi"ni tashkil etish maqsadga muvofiqdir.

"Yosh o'qituvchi maktabi" tinglovchilarning talab va takliflarini inobatga olgan holda har yili yangilanib turiladigan maxsus reja asosida ishlashi kerak. Eng dolzarb mavzular tanlanadi. Talabalar tezis yozishlari, jurnal yangiliklariga uslubiy sharhlar tuzishlari va muhokama qilingan mavzular bo'yicha muhokamalar o'tkazishlari kerak. Bunda ularga tajribali ustoz va murabbiylar yordam berishadi. Taxminiy mavzular:

- o'quvchilarning jismoniy tarbiyasi bo'yicha maktab ish rejasini rejalashtirish va tuzishning ahamiyati;

- talabalarga jismoniy tarbiya darslarida jismoniy faollikning organizmga ta'sirini o'z-o'zini nazorat qilish usullarini o'rgatish;

- kichik maktab yoshidagi bolalar bilan ishlash amaliyoti;

- 5-11-sinflarda tarbiyaviy ishlarni rejalashtirish metodikasi;

- jismoniy tarbiya bo'yicha me'riy hujjatlarini yuritish.

O'qituvchilik kasbi eng avvalo ma'naviy faollik, mustaqil qadam va qarorlarni talab qiladi. Bilimga tashnaliksiz, doimiy o'z-o'zini tarbiyalamasdan tasavvur qilib bo'lmaydi, chunki keng ilmiy va kasbiy dunyoqarashga ega bo'lmasdan, o'tmishdoshlarning pedagogik merosini o'zlashtirmasdan turib pedagogika san'atini anglab bo'lmaydi.

Ta'limning uzluksizligi ta'lim jarayoni sifatini oshirishning muhim manbai hisoblanadi. Buni tushungan holda, ko'plab pedagogik jamoa rahbarlari, o'z navbatida, doimiy ravishda yosh jismoniy tarbiya o'qituvchilarini o'z-o'zini tarbiyalashga jalb qilishga harakat qilishadi, ularga o'z ustida individual ish dasturini tuzishda yordam berishadi, pedagogika va psixologiya bo'yicha

adabiyotlarni tanlashda maslahat berishadi. O'z-o'zini tarbiyalash uchun yosh mutaxassislariga bo'lgan ehtiyoj o'qituvchining umumiy madaniyatining muhim ko'rsatkichidir.

Respublika, viloyat, viloyat o'qituvchilar malakasini oshirish institutlarining jismoniy tarbiya kabinetlari, jismoniy tarbiya o'qituvchilarining viloyat, tuman, shahar metod birlashmalari mudirlari ham bu muhim masaladan chetda turmasliklari kerak. Maktablar ishini jismoniy tarbiya tizimiga qayta qurish jarayoni yosh mutaxassislarning o'z-o'zini tarbiyalash nufuzini oshirishga yordam berishi kerak.

Yosh o'qituvchining malaka oshirish davrida uning mustaqil va haqiqiy pedagogik amaliyoti birinchi o'ringa olib chiqilishi kerak. Yana takror aytamiz: bu tajribali hamkasblarga ibtidoiy taqlid qilishdan kelib chiqmasligi, balki ta'lim muassasasida va o'z-o'zini tarbiyalash jarayonida olingan bilimlar asosida pedagogik muammolarni mustaqil hal qilish ko'nikmalarini mustahkamlash va rivojlantirishga asoslanganligi muhimdir. Bu yoshlarga "o'z ovozi sinab ko'rish" imkonini beradi va o'qituvchilikning dastlabki yillarida kichik bo'lsa-da, amaliy tajriba to'plash imkoniyatini beradi.

Adabiyotlar

1.«Методически рекомендации для педагогов - наставников по работе с молодыми специалистами». Учебное пособие 2019 год.

2.R.S. Baymuradov "Milliy sport o'yinlarini tashkil etish muammosi bo'yicha adabiyotlar tahlili". SCIENCE AND EDUCATION // SCIENTIFIC JOURNAL, ISSN 2181-0842, VOLUME 3, ISSUE 4 APRIL 2022.1333-1342bet.

3.R.S. Baymuradov, Z.Boboeva "Sportchilarning emotsional holatlari diagnostikasi". SCIENCE AND EDUCATION // SCIENTIFIC JOURNAL, ISSN 2181-0842, VOLUME 3, ISSUE 4 APRIL 2022.1326-1333bet.

4. R.S. Baymuradov, Ya.Z.Fayziev "Development of a physically healthy generation" WEB OF SCIENTIST : INTERNATIONAL SCIENTIST RESEARCH JOURNAL ISSN: 2776-0979, Volume 3, Issue 1, Jan., 2022

5.Р.С.Баймуратов "Роль психического здоровья в развитии творческого потенциала" Вестник интегративной психологии // Журнал для психологов. Вып. 26. /Под ред. В.В.Козлова, Ш.Р. Баратова, М.Н. Усмановой. – Бухара-Ярославль: МАПН, 2022. 28-31 стр.

6.Р.С.Баймуратов, М.Бахшуллаева,З.Бобоева "Особенности спортивной мотивации у спортсменов с ограниченными возможностями здоровья" Вестник интегративной психологии // Журнал для психологов. Вып. 26. /Под ред. В.В.Козлова, Ш.Р. Баратова, М.Н. Усмановой. – Бухара-Ярославль: МАПН, 2022. 25-38 стр.

7. М. М. Тураев, Р. С. Баймуратов, Я. З. Файзиев «Интерактивные методы физического воспитания в вузах» стр. 132, Педагогическое образование и наука 2020 год, №3.

8.Р.С.Баймуратов, М. Бахшуллаева, В.А.Попов «Развитие силы в подготовке метателей копия» СЛ XXXVIII Международная научно-практическая конференция «Молодой исследователь: вызовы и перспективы». 2020 год.

9. И.И.Бурнашев «Применение системного подхода преподавания спортивно-педагогических дисциплин в процессе подготовки специалистов физической культуры». Тезисы научно-практической конференции.2002 год.

10.И.И.Бурнашев, Т.Ибатулин «Анализ соревновательной деятельности юных баскетболистов различных игровых функций» Тезисы научно-практической конференции. 2010 год

Buxoro davlat universiteti muassisligidagi
“PEDAGOGIK AKMEOLOGIYA”
xalqaro ilmiy-metodik jurnali
barcha ta’lim muassasalarini
hamkorlikka chorlaydi.

“PEDAGOGIK AKMEOLOGIYA” xalqaro ilmiy-metodik jurnalida o‘zbek, rus, ingliz tillarida maqolalar chop etiladi.

Manzilimiz: Buxoro shahri, M.Iqbol ko‘chasi 11-uy
Buxoro davlat universiteti

Tahririyat rekvizitlari:

«Садриддин Салим Бухорий» МЧЖ
 Манзил: Бухоро, Муҳаммад Иқбола кўчаси, 11
 P/c 20208000104858465002
 Бухоро шаҳри Ҳамкорбанк МФО 00966
 ИНН 301637939 ОКНХ 87100

<p>PEDAGOGIK AKMEOLOGIYA</p> <p>Xalqaro ilmiy-metodik jurnal</p> <p>2023-yil 6-son (8)</p> <p>2022-yil avgust oyidan chiqa boshlagan.</p> <p>Нашр индекси: 1397</p>	<p>Buxoro davlat universiteti nashri</p> <p>Jurnal davlat va nodavlat oliy o‘quv yurtlarining professor-o‘qituvchilari, ilmiy tadqiqotchilar, ilmiy xodimlar, magistrantlar, talabalar, kasb-hunar maktablari hamda maktab o‘qituvchilari, shuningdek, keng ommaga mo‘ljallangan.</p> <p>Jurnalda nazariy, ilmiy-metodik, muammoli maqolalar, fan va texnikaga oid yangiliklar, turli xabarlar chop etiladi.</p> <p>Nashr uchun mas’ul: Alijon HAMROYEV. Musahhih: Muhiddin BAFAYEV.</p>	<p>Jurnal tahririyat kompyuterida sahifalandi. Chop etish sifati uchun bosmaxona javobgar.</p> <p>Bosishga ruxsat etildi 20.12.2023 Bosmaxonaga topshirish vaqti 26.12.2023 Qog‘oz bichimi: 60x84. 1/8 Tezkor bosma usulda bosildi. Shartli bosma tabog‘i – 28,5 Adadi – 100 nusxa Buyurtma № 733 Bahosi kelishilgan narxda.</p> <p>“Sadriddin Salim Buxoriy” MCHJ bosmaxonasida chop etildi. Bosmaxona manzili: Buxoro shahri M.Iqbol ko‘chasi 11-uy.</p>
--	--	--